

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף ה

אין בודקין לאור החמה: לא מדובר בחצר שאינה צריכה בדיקה, ולא באכסדרה שנבדקת ביום באור השמש ששוטף אותה. וגם לא מתחת לארובה שבחדר, שאור השמש חודר ממש לשם.

אין בודקין לאור האבוקה: אפילו שאבוקה מאירה יותר מנר, וכמו שלמדנו בפסוק על האור ('נוגה') שיהיה לצדיקים לעתיד לבוא ('כאור' של שבעת ימי בראשית), מהזהרורים שיבואו מהאור של הקב"ה אליהם ('קרניים מידו לו') – והצדיקים בפני שכינה כנר בפני אבוקה.

אלא מפני א. אי אפשר להכניסה לחורים וסדקים. ב. אורה נמשך לאחור, ואילו האדם הבודק חמץ בודק את מה שלפניו. ג. הבודק מפחד להשתמש איתה שלא תשרוף את ביתו, וליבו אינו פנוי מספיק לבדיקה. ד. אור האבוקה קופץ (מיקטף איקטופי) וקשה לבדיקה.

מקום שאין מכניסים בו חמץ: כל מקום שלא נוח להשתמש בו אינו צריך בדיקה. הגמרא מביאה דוגמאות שונות: כמו חורים שבכותל הבית - הגבוהים ביותר או הנמוכים ביותר שאינם נוחים לשימוש.

יציע - בנין נמוך בצידי הבית שגגו משופע ולא מניחים עליו דברים. מגדל - ארון אין צריך בדיקה על גגו אלא רק בתוכו.

מיטה החולקת: מיטה שרגליה גבוהות ויש הפסק בין רגליה לקרקע - צריך לבדוק תחתיה שמא הניחו שם חמץ. הרגילות בזמנם היתה להניח מיטה זו באמצע הבית בכדי לחלק אותו לשני אזורים.

רמינהו: הגמרא מקשה מברייתא: חורים שבכותל עבה מאד המפסיק בין שני בתים - כל אחד בודק את החור מהכיוון שלו עד מקום שידו מגעת. ואילו מקודם למדנו שחורים עליונים ותחתונים אינם צריכים בדיקה?

(המשך בדף הבא ↓)

וכן קשה מ'מיטה החולקת' שתחיה סדורים עצים ואבנים ונשאר חלל המפסיק בינם למיטה - שלא צריך לבדוק תחיה? הגמרא מתרצת שכיון שנשאר חלל קטן שוב אין נוח להשתמש שם, משא"כ במיטה החולקת שיש חלל גדול תחיה צריכה בדיקה.

אוצרות יין: למדנו מקודם שאוצרות יין אין צריכים בדיקה. הגמרא מקשה מבריייתא שצריכים בדיקה? ומתרצת שמדובר באוצרות המשמשים לאספקת ביתו שצריכים בדיקה, מכיון שלפעמים נגמר היין באמצע הסעודה והשמש נכנס לתוכם כדי להביא יין ופיתו בידו. דוקא ביין כי 'אין קבע לשתייה' כלומר פעמים נוצר צורך ביין נוסף על המתוכנן מראש. אבל אוצרות שמן לא צריכים בדיקה, מכיון 'שיש קבע לאכילה' ולפני הסעודה מכינים את הכמות הדרושה לכל הסעודה.

עשו אוצרות שיכר: בבבל היתה מצויה שתיית שיכר, ולכן אוצרות שיכר שמסתפקים בהם בבל דינם כאוצרות יין שבארץ ישראל.

הגמרא מפרטת סוגי אוצרות שונים: אוצרות דגים: גדולים יש להם קבע וידועה מראש הכמות משא"כ קטנים. אוצרות מלח (=מילחי) / ושעוה (=קירי) / עצים (=ציבו) / ותמרים.

סכנת עקרב: מדובר שהכותל נפל ונעשה גל של אבנים בגובה פחות משלושה טפחים, והחמץ לא נחשב כמבוער כי הכלב יכול לחפש אחריו – ובכל אופן לא חייבו אותו לבדוק בגלל הסכנה.

שמה תאבד לו מחט: ותוך כדי בדיקה אם גם מחפש אחריה - נחשב שהוא עוסק במצוה ושלוחי מצוה אינן ניזוקים. אבל החשש שלאחר שיגמור לבדוק יחפש אחריה ואז כבר אינו עוסק במצוה.

סכנת נכרים: מדובר כאן בחורים וסדקים בכותל העומד בין יהודי לגוי, וכדעת פלימו שלא בודקים כלל חור כזה, מחשש סכנה שהגוי יחשוב שהיהודי עושה לו כשפים בלילה עם הנר ויבוא להורגו.

דשכח היזקא: במקום שההיזק מצוי לא נאמר הכלל ששלוחי מצוה אינם ניזוקים. שהרי הקב"ה עצמו אמר לשמואל הנביא, שיעשה תחבולה שלא יגלו אותו כאשר הוא הולך למשוח את דוד למלך, כדי שלא יהרוג אותו שאול המלך.

(המשך מדף קודם ↑)

בעו מיניה מרבי: אותם תלמידים 'בני רב' (= תלמידים הצריכים לרבים) הדורים בכפרים שבבקעה, האם הם יכולים להשכים ולצאת קודם עלות השחר או בערב לאחר שתחשך, או שמא יש להם לפחד מהמזיקים? אמר להם רב: שיבואו 'עלי ועל צוארי', כלומר שהם לא ינזקו לפי שמצות תלמוד תורה מגינה עליהם. הוסיפו לשאול אותו: האם המצוה מגינה עליהם גם בדרך חזרה? רב לא ידע לענות להם.

ולדת רבי אלעזר - שלוחי מצוה אינם ניזוקים לא בהליכתם ולא בחזרתם.

אנו לומדים זאת מכך שהתורה אמרה לגבי מצות העלייה לרגל - "וְלֹא יִחְמַד אִישׁ אֶת אֲרָצָה בְּעֵלְתָּךְ לְרֹאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה" - כלומר שהוא לא ינזק בממונו, וא"כ קל וחומר שהוא לא ינזק בגופו, לפי שאדם יש לו מזל ואינו ממנהר להינזק בגופו.

מפסוק זה למדנו ששלוחי מצוה אינם ניזוקים בהליכתן לקיום המצוה. בחזרתם מנין? נאמר לגבי העולים לרגל לזבוח את קרבן פסח - "וּפְנִיֹתַי בַּבֶּקֶר וְהִלַּכְתִּי לְאֶהֱלִיךְ" - ללמדנו שהוא יחזור לביתו וימצא את הכל בשלום ללא נזק.

הגמרא מקשה: לכאורה הפסוק "וְלֹא יִחְמַד אִישׁ אֶת אֲרָצָה..." מיותר, שהרי אם אפילו בחזרתם אינם ניזוקים א"כ בודאי שבהליכתם אינם ניזוקים? הגמרא מתרצת: פסוק זה נצרך ללמדנו שרק מי שיש לו קרקע חייב לעלות לרגל (= "וְלֹא יִחְמַד אִישׁ אֶת אֲרָצָה").

למדנו במשנה לעיל - 'ובמה אמרו שתי שורות במרתף' וכו': הגמרא מבארת: ברישא של המשנה נאמר שכל מקום שאין בו חמץ אין צריך בדיקה, ומשמע שגם אוצרות של יין ושמן אינן צריכים בדיקה. ועל כך המשנה שואלת - א"כ על מה אמרו שתי שורות במרתף צריכים בדיקה? והמשנה משיבה - שדין זה נאמר על מרתף שלוקחים ממנו יין לצורך הסעודה, ויש לחשוש שמא השמש נכנס לשם כשפיתו בידו והוא שכח אותה שם.

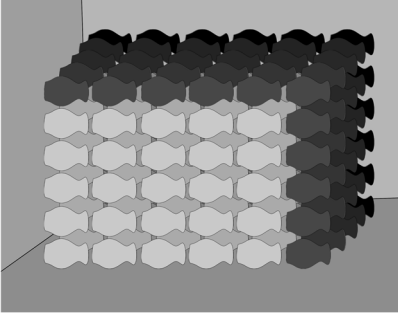
למדנו במשנה לעיל - בית שמאי אומרים ב' שורות על פני כל המרתף: לדת רבי יהודה הכוונה לשתי השורות החיצוניות העומדות מול הפתח מן הארץ ועד התקרה (= ציור א). ולדת רבי יוחנן הכוונה לשורה אחת כמין גאם (= ג), כלומר שורה אחת בזקיפה ושורה אחת בשכיבה, כאדם שבדק את כותל הבית מבחוץ וגם את הגג (= ציור ב).

(המשך בדף הבא ↓)

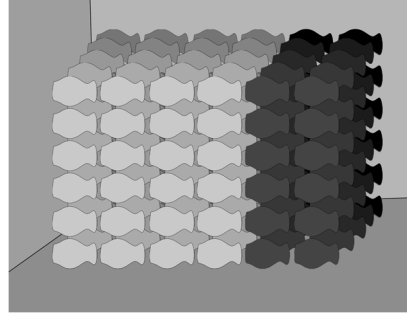
(המשך מדף קודם ↑)

למדנו במשנה לעיל - בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: לדעת רב הכוונה שבדקים שתיים מהשורות החיצוניות, כלומר השורה העליונה על פני רוחב כל המרתף וכן את השורה שמתחתיה (= ציור ג). ולדעת שמואל הכוונה שבדקים שתיים מהשורות העליונות, כלומר השורה העליונה על פני רוחב כל המרתף וכן את השורה שלפנים ממנה (= ציור ד).

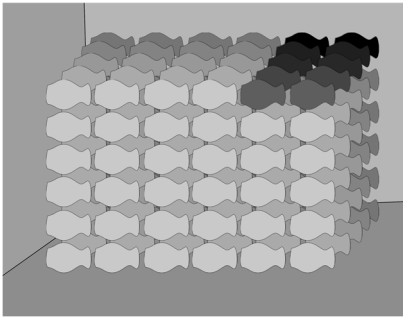
טעמו של רב - מכך שב"ה אמרו 'שתי שורות **החיצונות**'. ו'עליונות' בא למעט את השורות התחתונות שבתחתונות, כלומר שמהשורה השלישית ולמטה לא צריך לבדוק. טעמו של שמואל - מכך שב"ה אמרו 'שהן **העליונות**'. ו'שתי השורות החיצונות' בא למעט את השורות הפנימיות שבפנימיות, כלומר שמהשורה השלישית ולפנים לא צריך לבדוק.

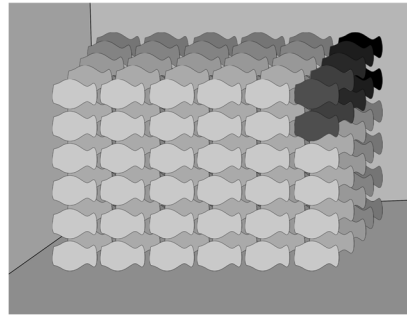
ציור ב

ציור א

ציור ד

ציור ג